

KRIŽEMSVET

Motivacija za branje:

Spodbudimo možgansko nevihto (brainstorming): Kaj si predstavljamo pod besedo *križemsvet*? Odgovore zapisujem na tablo.

V Fran.si skupaj z otroki poiščem razlago:

Križemsvét - star., v prislovni rabi, v zvezi iti v križemsvet iti po svetu, razšli so se križemsvet / hoditi, iti križemsvet križem po svetu

križemsvét prostor. prisl. (í/ĕ) star. po (vsem) svetu: raziti se ~; hoditi, iti ~

Povem, zakaj me je vznemirila beseda: ne, da je ne bi poznala, ampak ob naslovu slikanice Neli Filipič se mi je zdelo, da jo od nekod poznam ... ugotovila sem, da se je spominjam iz pesmi *Zimska pravljica* Kajetana Koviča. Medtem sem v cobiss-u našla tudi zbirko pesmi, ugank in dopolnjevanj Ambroža Kvartiča z naslovom *Križemsvet*.

In potem dobim idejo 🤔💡 Šli bomo *križem* po vseh treh besedilih oz. po eni zgodbi (v slikanici), po zbirki pesmi, ugank in dopolnjevanj (zbirka drobnih besedil v slikanici) in brali pesem, v kateri se večkrat ponovi beseda *križemsvet*. Slikanici sta sodobna otroška literatura, pesem *Zimska pravljica* pa je prvič izšla leta 1953 v zbirki *Pesmi štirih*, pomembni pesniški zbirki za odrasle. Juhej! Obeta se zanimiva branja, primerjave med besedili idr., tudi eno medgeneracijsko bralno srečanje! (Morda najdete kakšno spodbudo za branje tudi vi!)

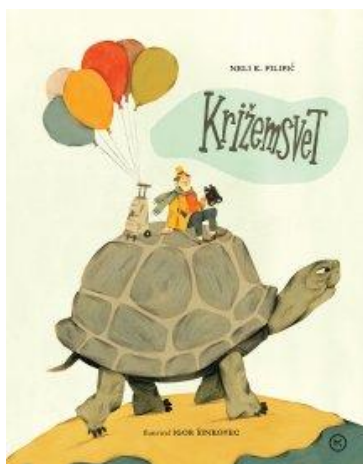
Toda najprej se posvetimo vsaki knjigi posebej!

Kodrič Filipič, Neli: **Križemsvet**.

Ilustr. Igor Šinkovec. (Mladinska knjiga, 2025), 31 str.

| C – 1. stopnja

| Babice (sorodstvo) | Potovanja | Prijateljstvo | besede | dečki | dom | hiše | knjige | želje

Sijajna slikanica za otroke v predšolskem obdobju, v 1. triletju OŠ, za družinsko in medgeneracijsko branje, za starejše bralce, za bralce vseh starosti, kajti gre za »poetično, nežno, močno in slikovito zgodbo«, tudi sijajno ilustrirano! Kot nalašč za 10 minut branja na dan, kjerkoli, v vrtcu, šoli, družini idr.

Spodbude za branje:

Preberem besedilo najprej interpretativno, živahno in občuteno.

Zgodbo povzamemo: Babica je živela povsod in nikjer, kar ji je bilo v glavnem zelo všeč, le ob praznikih jo je žalostilo, ker – brez stalnega naslova - ni dobivala nobene pošte. Pa je prišel mimo otrok z debelo knjigo z naslovom »Velika knjiga besed«. Iz nje ji je natresel cel kup besed, tudi »hiško«, ki si jo je želela. Toda hiška je premajhna, da bi babica stanovala v njej, pač pa zdaj babica kolesari s hiško vred in ima naslov, na katerega ji lahko pišemo.

Pozorni smo do vseh krajev, kjer je živela babica. Preberemo jih! Bi dodali še kakšen kraj? Pozorni smo do vseh besed, ki jih je otrok natresel iz »Velike knjige besed«. Bi kakšno besedo še dodali? Ob teh krajih in besedah bo morda kaj neznanega, razložimo in se tudi pogovorimo, sicer pogovora ne spodbujamo na silo. Tu gre malodane za poezijo v prozi, ob kateri uživamo! Zvemo tudi, kaj pomeni besed *Križemsvet*: »Križemsvet je tam, kjer se križajo poti sveta.«

Pozorno **pregledamo ilustracije**, na njih je upodobljenih večino »krajev« in »besed«. Nekatere besede so vgrajene v ilustracije. Kakšna je babica na ilustracijah? Jo je ilustrator posrečeno upodobil? Če želijo, otroci narišejo najljubši babičin kraj in/ali najljubšo besedo.

Pogovarjamo se: Kako živi babica? Kdaj pa je babica vendarle potrta? Kaj si zato želi od otroka? (Da bi ji pričaral »lepo, malo hiško« in tako bi imela naslov, na katerega bo lahko prejela voščilnice in druga pisma.) Kaj naredi babica, ker je hiška z naslovom premajhna?

Zgodba poudarja svobodo, domišljijo in branje! »... vse, kar je, ima svojo besedo ... Še več kot vse, ker se besede lahko povezujejo.« Zgodba poudarja ustvarjalnost, besedno in likovno!

Izdelamo dopisnice oz. razglednice in babici napišemo kratko sporočilo.

Bi otroci **svetovali slikanico** vrstnikom? Kako, na kakšen način? Bi jo svetovali babicam?

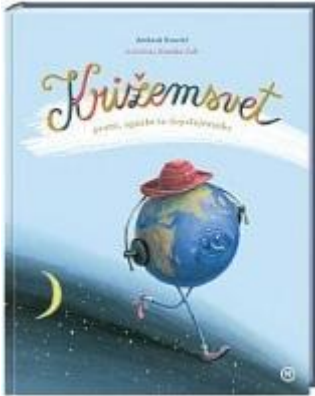
Organiziramo medgeneracijsko bralno srečanje: otroci in babice (vabljeni so tudi dedki!) skupaj beremo zgodbo, opazujemo ilustracije in se pogovarjamo. Povemo vsak svoj najljubši kraj in najljubšo besedo. Napišem jih na tablo, posebej tiste od otrok in posebej od babic. Iz teh besed poskusimo sestaviti pesem, najprej vsak svojo, potem pa iz vseh besed eno skupno. Bomo vse te pesmi tudi ilustrirali? Najbrž se bo razvil tudi pogovor o krajih, kjer živimo, o pomembnih besedah oz. rečeh. Izmenjamo si življenjske izkušnje!

Kvartič, Ambrož: **Križemsvet : pesmi, uganke in dopolnjevanke.**

Ilustr. Zvonko Čoh. (Mladinska knjiga, 2021), 39 str., darilna izdaja.

| C – 1. stopnja

| poezija, uganke

Bogata zbirka pesmi, ugank in dopolnjevanj za bralce v 1. triletju OŠ, za družinsko in medgeneracijsko branje, tudi za nadaljnje raziskovanje predmetov, živali, pojavov in vsega drugega, kar je najti v slikanici, torej tudi za medpredmetno povezavo itd. Besedilca so že bila objavljena skozi leta v reviji Ciciban, tole je tudi darilna izdaja v zbirki *Zakladi otroštva*. Skupaj z razgibanimi ilustracijami so močna spodbuda k branju, ugibanju in reševanju, dopolnjevanju in raznovrstni didaktični uporabi. Besedila in ilustracije so prežete s humorjem!

Spodbude za branje:

Besedila beremo enega za drugim in počnemo, kar je treba, namreč ugibamo, dopolnjujemo idr. Se tudi kaj pogovorimo, dodamo, pripomnimo. Zabavamo se v rimah, ritmu in melodiji besedil, zabavamo se ob ilustracijah. Tudi sami poskušamo sestaviti kakšno uganko in dopolnjevanke. Po želji jo ilustriramo.

Ali v kakšnem teh besedil tiči beseda *križemsvet*? Kako bi zastavili uganko po njej?

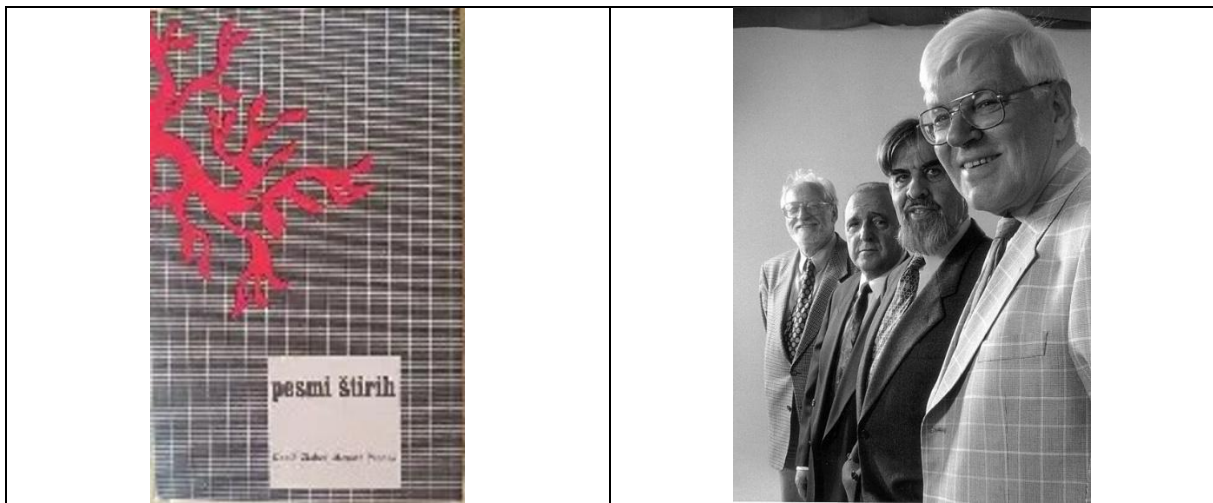
Besedila je možno obravnavati po temah: o oceanih in drugih vodah, vremenskih pojavih, o človeškem telesu, o živalih idr. Izbiramo jih torej glede na zanimanje otrok, pa tudi v povezavi z obravnavo tem pri šolskih predmetih (uporabimo jih kot motivacijo, popestritev pouka, preverjanje znanja).

Branje in nadaljnjo uporabo besedil lahko razdelimo dvojicam ali skupinam otrok; starejši otroci berejo in zastavljajo uganke mlajšim (medvrstniško branje). Bodo pa imenitna popestritev tudi v medgeneracijskem bralnem srečanju.

Imate še kakšno idejo? Tukaj jo zapišite, da je ne boste pozabili:

Pesniška zbirka Pesem štirih

Pesmi štirih je slovenska pesniška zbirka, ki je izšla leta 1953. Pesmi zanjo so prispevali tedaj mladi, uveljavljajoči se pesniki: Kajetan Kovič, Ciril Zlobec, Janez Menart in Tone Pavček. Zbirka velja za prvo sodobno slovensko pesniško zbirko in napoveduje začetek sodobne slovenske književnosti. Vir: https://sl.wikipedia.org/wiki/Pesmi_%C5%A1tirih

V tej zbirki je tudi pesem Kajetana Koviča *Bela pravljica* in v njej se ponavlja beseda *križemsvet*.

Kajetan Kovič: *Bela pravljica*

Križemsvet gredo stopinje,
križemsvet gazi po snegu.
Bogve, kdo je šel pred mano,
bogve, kdo za mano gre.

Vse poti so večno stare,
vse gredo nasproti smrti.
Vsem je na začetku rojstvo,
vsak korak je večno nov.

Križemsvet gredo stopinje,
križemsvet gazi po snegu.
Ena izmed njih je moja,
nanjo pada, pada sneg.

Spodbude za branje:

Pesem berem oz. jo ponudim tudi različno starim mladim bralcem. Opazujem njihov odziv, prisluhnem njihovim mnenjem, ne silim in ne razlagam kaj dosti. Pričakujem, da bo lepota pesmi vendarle učinkovala na mlade bralce.

Poslušamo, kako *Belo pravljico* bere Kajetan Kovič, avtor pesmi, 15. aprila 2003 na srečanju Pesmi štirih - 50 let kasneje. [Kajetan Kovič - Bela pravljica](#)

Na vsak način pa beremo to pesem **v medgeneracijskem bralnem srečanju**. Odrasli bralci so sodelovali in se potrudili v branju obeh slikanic *Križemsvet*, ob tej pesmi pa so oni glavni. Spodbudim jih, da poskušajo povedati svoje vtise tudi mladim bralcem, otrokom.

Otroke prosimo, da pesem ilustrirajo.

X

Beseda »križemsvet« tako poveže tri zelo različna besedila in pokaže, kako lahko ena sama beseda potuje skozi različna obdobja, zvrsti in bralske izkušnje.

X

Pa še nič nismo *križ kraž* in podobnega tokrat ... 😊